

*Powróćmy
jak za dawnych lat
czyli polskie piosenki
międzywojenne*

65 LAT
SCENY
POLSKIEJ
TD

České divadlo
scena polska
Měspěvková organizace
Moravskoslezského kraje

dyrektor teatru cieszyńskiego **karol suszka**
zastępca dyrektora d.s. ekonomicznych **iris heclová**
kierownik artystyczny sceny polskiej **bogdan kokotek**
kierownik literacki sceny polskiej **joanna wania**

powróćmy jak za dawnych lat

czyli polskie piosenki międzywojenne

inscenizacja **bogdan kokotek**

kostiumy **agata kokotek**

aranżacje muzyczne i korepetycje **tomasz pala**

choreografia **izabela tymich i barbara mračna**

obsada:

dagmara dorda (gościnnie)

joanna gruszka

joanna litwin

anna paprzyca

małgorzata pikus

patrycja sikora

janusz kaczmarski

marcin kaleta

tomasz kłaptocz

ryszard pochroń

dariusz waraksa

grzegorz widera

spektakl zrealizowano przy wsparciu finansowym
ministerstwa kultury rc
oraz miasta czeski cieszyn

65. sezon sceny polskiej td
premiera 16 kwietnia 2016 r.

zespół muzyczny w składzie:

tomasz pala – fortepian, **bartłomiej stuchlik** – kontrabas, **łukasz walczak** – perkusja,

marcin hałat – skrzypce

tancerki zpit **suszanie: lucka durczok, izabela firlová, justyna jeżowicz,**
weronika pukowiec, beata toman, aleksandra wania, sylwia zuczek

inspicjent **anna kaczmarska**

sufler **iwona bajger**

lata dwudzieste, lata trzydzieste...

W dwudziestoleciu międzywojennym kino było jednym z najbardziej lubianych sposobów spędzania wolnego czasu. „Było swego rodzaju ulubionym fetyszem tamtych czasów, działając zarówno na wyobraźnię kucharek, jak i pań z wyższych sfer, węglarzy z Powiśla i dżentelmenów w melonikach, podlotków i szacownych matron. Gwiazdy filmowe były wynoszonymi na piedestały ikonami, na filmy z Dymszą, Bodo, Żabczyńskim, Ordonówną, Smosarską, Mankiewiczówną chodzili wszyscy.”

Widzowie, niezależnie od wieku i pochodzenia, zafascynowani byli losami filmowych bohaterów, ich przygodami komediowymi i melodramatycznymi, a także prywatnym życiem gwiazd kina. Zainteresowanie kinem i uwielbienie dla artystów wynikało zapewne z tego, że „polski film idealnie wpisał się w obowiązującym wówczas model rozrywki – lekkiej, skrojonej pod mieszczańskie gusta, a jednak obdarzonej osobliwym urokiem, wdziękiem, a niekiedy i smakiem.”

W latach trzydziestych w Warszawie funkcjonowały dziesiątki sal kinowych, które co wieczór odwiedzały tysiące wielbicieli filmów. „Sugestywność filmowego przekazu zapewniała kinu oszałamiającą popularność. Film uwiódł masową publiczność, która utożsamiała się z bohaterami ekranu, by naśladować ich wygląd, styl bycia, tęsknić za lepszym życiem albo przeżywać niesamowite przygody, miłosne uniesienia. Kino wrosło w przestrzeń miasta i w przestrzeń kultury, gwiazdy zaś otaczano nieprawdopodobnym kultem.

Ich prywatne życie stawało się przedmiotem kawiarnianych plotek. Piosenki z popularnych filmów stawały się równie popularnymi szlagierami granymi na dancingach. Choć w dobrych domach kino wciąż uchodziło za rozrywkę niezbyt poważną, moda na nie biła na głowę wszystkie inne dziedziny kultury.”

Jednym z najpopularniejszych twórców międzywojennych piosenek filmowych był Henryk Wars. Napisał muzykę i melodie do ponad czterdziestu filmów fabularnych. „Wars miał dar wyczuwania specyfiki filmu, potrafił tworzyć do każdego muzykę utrzymaną w odmiennej konwencji, dopasowywać konwencje do fabuły. Zawsze też wiedział bezbłędnie, w którym miejscu umieścić szlagier, który stawał się jednym z głównych atutów produkcji i niejednokrotnie decydował o jej powodzeniu. Nie było w Warszawie kawiarni, w której nie grano by jego przebojów. Jego szlagiery nadawno w radiu, królowały w mniej i bardziej wytwornych lokalach czy na dancingach, odtwarzane na patefonach ze świetnie sprzedających się płyt, wreszcie śpiewane i nucone na ulicach. Słowa do nich pisali najczęściej Ludwik Starski, Emanuel Schlechter, a przede wszystkim cała plejada wybitnych tekściarzy kabaretowych z Julianem Tuwimem, Marianem Hemarem, Jerzym Jurandotem i Konradem Tomem na czele. Choć w polskim kinie ich piosenki były dobre na wszystko, przede wszystkim opowiadały o miłości, w sposób żartobliwy, sentymentalny, liryczny albo melodramatyczny.”

dariusz waraksa, janusz kaczmarski,
tomasz kłaptocz, grzegorz widera

Niezwykły rozwój przeżywały również operetki, rewie i kabarety. „W międzywojniu kabaret wrosł na dobre w pejzaż rodzimej rozrywki, wykształcając własny język i styl, osiągając szczyty powodzenia.” Teksty dla kabaretu Qui Pro Quo pisali: Julian Tuwim, Antoni Słonimski, Konrad Tom, Marian Hemar, Andrzej Włast. Szlagiery komponowali Henryk Wars, Jerzy Petersburski, Artur Gold, Zygmunt Białostocki. A zespół aktorski to prawdziwy gwiazdowski: Zula Pogorzelska, Hanka Ordonówna, Mira Zimińska, Eugeniusz Bodo, Kazimierz Krukowski czy Adolf Dymśa. Młodzi, pełni pomysłów i zapału do grania. I sławny konferansjer Fryderyk Jąrosy. W Warszawie istniały też inne, niemniej po-

pularne, kabarety: Perskie Oko, Morskie Oko, Banda, Cyrulik Warszawski. Aktorzy, znani nie tylko z kina i teatru, ale również z kabaretów i rewii, a także z radia, byli uwielbiani i towarzyszyli im swoisty kult.

Rok 1939 i wybuch II wojny światowej przerwały rozwój polskiego kina i kabaretu. Barwny, roztańczony i rozśpiewany, cudowny świat minął bezpowrotnie. A dalsze losy ówczesnych gwiazd często potoczyły się tragicznie.

„Eugeniusz Bodo, który miał wyjechać do USA na kontrakt do amerykańskiej wytwórni, zamiast do Hollywood wyjechał do Lwowa. Tam, znając biegle rosyjski, został konferansjerem w Teatrze Tea-Jazz Henryka Warsa.

Aresztowany przez NKWD w 1941 roku, wywieziony do jednego z łagrów, zmarł 7 października 1943 roku. Jego ciało wrzucono do zbiorowego grobu.

Hankę Ordonównę uwięziono na Pawiaku jesienią 1939 roku, skąd wydobył ją mąż i sprowadził do Wilna. Aresztowana przez NKWD artystka została wywieziona przez Rosjan do łagru w Uzbekistanie. Przeżyła nawrót gruźlicy, której nabawiła się jeszcze przed wojną. Po uwolnieniu zajmowała się organizowaniem pomocy dla osieroconych dzieci polskich wygnańców. Ewakuowana razem z sierocińcem przez Indie do Libanu, ostatecznie wylądowała w Bejrucie. Zmarła na gruźlicę w 1950 roku.

Loda Halama wyjechała w 1943 r. do Szwajcarii, gdzie rozpoczęła karierę w nieruchomościach, kursując nieustannie między Polską, Szwajcarią, Anglią a USA. W Londynie prowadziła restaurację. Pojawiła się na krótko na scenie stołecznej Syreny na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych. Do kraju wróciła na stałe dopiero w 1985 roku.

Fryderyk Járosy odmówił przyjęcia proponowanego mu przez Niemców statusu reichsdeutscha i został aresztowany przez gestapo. Skazany na dziesięć lat obozu karnego, podjął brawurową próbę ucieczki podczas drogi na przesłuchanie. Ukrywał się na strychu u Jerzego Jurandota, u Stefci Górskiej, u Stefanii Grodzieńskiej. Został aresztowany w pierwszych dniach powstania i wysłany do obozu w Buchenwaldzie, ale ponownie uciekł z transportu i trafił do armii Andersa. Po wojnie został w Anglii, gdzie trochę występował, ale pracował również w fabryce ciastek.

Po wojnie za granicą zostali też Julian Tuwim i Marian Hemar. Tuwim nie wytrzymał i wrócił, czego Hemar nie mógł mu darować.

Wielu aktorów, których okupacja zastała w Polsce i którzy tu pozostali, grywało w artystycznych kawiarniach czy konspiracyjnych teatrach. Po wojnie, z woli nowych, komunistycznych zarządców kultury, jako relikty minionej burżuazyjnej epoki nie mieli szans na kontynuowanie kariery. Część z nich (z Mieczysławą Ćwiklińską i Aleksandrem Żabczyńskim na czele) znalazło swoje miejsce w teatrze, gdzie wciąż odnosili sukcesy.

Część dawnych gwiazd, jak Kazimierz Krkowski czy Tola Mankiewiczówna, występowała w kabarecie i operetce. Mira Zimińska poświęciła się u boku męża Tadeusza Sygietyńskiego zespołowi „Mazowsze”.

Na angaż filmowy liczyć mogło niewielu. Bodaj najwięcej w kinie grał Adolf Dymśa.

Najukochańsza, a może i najbardziej symboliczna ekranowa para II Rzeczypospolitej: Tola Mankiewiczówna i Aleksander Żabczyński, jeździła czasem z recitalami przedwojennych szlagierów po Polsce. Ich piosenki zawsze były przyjmowane tak samo, ze łzami wzruszenia i nostalgii. Czasem ktoś przyniósł za kuliszy kosz kwiatów, ale były to zaledwie popłuczyny po przejawach uwielbienia, jakim cieszyły się gwiazdy przed wojną...”

(Cytaty i fragmenty pochodzą z książki Wojciecha Kałużyńskiego „Kino, teatr, kabaret w przedwojennej Polsce”, PWN, Warszawa 2013.)

marcin kaleta, joanna litwin

tomasz kłaptocz, małgorzata pikus,
patrycja sikora, ryszard pochroń, anna paprzyca

janusz kaczmarski, dariusz waraksa

weronika pukowiec, izabela firlová

Powróćmy jak za dawnych lat

Świat nasz wyglądał jaśniej
Kiedyś za dawnych dni,
Gdy się wierzyło w baśnie,
Gdy się wierzyło w sny...

Jakież rozkoszne dreszcze
bajki budziły w nas
Wróćmy w tę przeszłość
Jeszcze raz!

Powróćmy jak za dawnych lat
w zaczarowany bajek świat.
Miłością swoją w piękną baśń
me życie zmień.

Za siódmym morzem, z dala stąd,
znajdziemy czarodziejski ląd
i szczęście da nam każda noc
i każdy dzień.

I w bajce to nie będzie cud,
że księcia los z Kopciuszkiem splótnę,
że nagle jakiś dobry duch
obudził miłość w sercach dwóch.

Powróćmy jak za dawnych lat
w zaczarowany bajek świat.
I w życiu może zdarzyć się
cudowna baśń.

Co nam zostało z tych lat

Dawne dni, czułe dni, wonią bzów przepojone
Wiosna we krwi, szumiął złoty nasz śpiew
Dziś jesień łka, leć dziś zwiędłe liście z drzew
I bolesny sen mi się śni - z nocy i dni minionych.

Co nam zostało z tych lat miłości pierwszej
Zeschnięte liście i kwiat w tomiku wierszy
Wspomnienia czułe i szept i jasne łzy co nie schną
I anioł smutku co wszedł i tylko westchnął.

W jeden cień, w jeden dźwięk, w jedną pieśń melancholii
Złączył nas los - pływamy razem w tą dal!
Czy szczęście to, czy śmierć, czy serdeczny żal
To na zawsze nasze już jest, nasze już jest choć boli.

część pierwsza

Powróćmy jak za dawnych lat

słowa Jerzy Jurandot, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Manewry miłosne” z 1935 r.

wykonanie oryginalne

Tola Mankiewiczówna

i Aleksander Żabczyński

Cztery nogi

słowa Emanuel Schlechter, muzyka Jerzy Petersburski

piosenka z filmu „Co mój mąż robi w nocy” z 1934 r.

wykonanie oryginalne Tola Mankiewiczówna

W niedzielę

słowa Julian Tuwim, muzyka Władysław Daniłowski

piosenka z filmu „Wacusz” z 1935 r.

wykonanie oryginalne Jadwiga Andrzejewska

Ada to nie wypada

słowa Jerzy Jurandot, muzyka Zygmunt Wiehler

piosenka z filmu „Ada!

To nie wypada” z 1936 r.

wykonanie oryginalne Loda Niemirzanka

Odrobinę szczęścia w miłości

słowa Emanuel Schlechter, muzyka Jerzy Petersburski

piosenka z filmu „Co mój mąż robi w nocy” z 1934 r.

wykonanie oryginalne Tola Mankiewiczówna

Daruj mi noc

słowa i muzyka Marian Hemar

Trudno

słowa Emanuel Schlechter,

muzyka Tadeusz Muller

piosenka z operetki „Pan mini-ster i dessous” z 1935 r.

wykonanie oryginalne Hanka Ordonówna

Ja się boję sama spać

słowa Andrzej Włast, muzyka Jerzy Petersburski

wykonanie oryginalne Zula Pogorzelska

Cóż bez miłości wart jest świat

słowa Konrad Tom i Emanuel Schlechter, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Antek Policmajster” z 1935 r.

wykonanie oryginalne Adolf Dymśa

Na pierwszy znak

słowa Julian Tuwim i Ludwik Starski, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Szpieg w masce” z 1933 r.

wykonanie oryginalne Hanka Ordonówna

Nasza jest noc

słowa Julian Tuwim, muzyka Stefania Górka

Stefania Górka

wykonanie oryginalne Stefania Górka i Mieczysław Fogg

Zimny drań

słowa Jerzy Nel i Ludwik Starski, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Pieśniarz Warszawy” z 1934 r.

wykonanie oryginalne Eugeniusz Bodo

Nie kochać w taką noc

słowa Jerzy Jurandot, muzyka Zygmunt Wiehler

piosenka z filmu „Ada! To nie wypada!” z 1936 r.

wykonanie oryginalne Loda Niemirzanka i Aleksander Żabczyński

Młodym być

słowa Emanuel Schlechter

i Ludwik Starski, muzyka Jerzy Petersburski

piosenka z filmu „Szczęśliwa trzynastka” z 1938 r.

wykonanie oryginalne Mieczysław Fogg, w filmie śpiewała Lucyna Messal

Szczęście raz się uśmiecha

słowa Emanuel Schlechter

i Julian Tuwim, muzyka Henryk Wars

piosenka z operetki „Pan mini-ster i dessous” z 1936 r.

wykonanie oryginalne Hanka Ordonówna

część druga

Baby, ach te baby

słowa Jerzy Nel, muzyka Roman Palester

Roman Palester

piosenka z filmu „Zabawka” z 1933 r.

wykonanie oryginalne Eugeniusz Bodo

Sex appeal

słowa Emanuel Schlechter

i Ludwik Starski, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Pętro wyżej” z 1937 r.

wykonanie oryginalne Eugeniusz Bodo

Takie coś

słowa Emanuel Schlechter,

muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Jaśnie pan szofer” z 1935 r.

wykonanie oryginalne Eugeniusz Bodo

Ta mała piła dziś

słowa Andrzej Włast, muzyka Artur Gold

wykonanie oryginalne Zula Pogorzelska

Ja nie mam co na siebie włożyć

słowa Andrzej Włast, muzyka Jerzy Petersburski i Artur Gold

wykonanie oryginalne Zula Pogorzelska

Rebeka

słowa Andrzej Włast, muzyka Zygmunt Białostocki

piosenka z rewii „Yo-yo” z 1932 r.

wykonanie oryginalne Dora Kalinówna

On nie powróci już

słowa Andrzej Włast, muzyka Henryk Wars

piosenka z rewii „Warszawa w kwiatach” z 1929 r.

wykonanie oryginalne Chór Dana

Czy pamiętasz tę noc w Zakopanem

słowa Aleksander Jellin, muzyka Zygmunt Karasiński i Szymon Kataszek

wykonanie oryginalne Janusz Poptawski

Wiem, że nie byłam dla ciebie

słowa Zenon Friedwald, muzyka Władysław Eiger

piosenka z filmu „Trędowata” z 1936 r.

Ja już mam dosyć swojej żony

Już nigdy

słowa Andrzej Włast, muzyka Jerzy Petersburski

wykonanie oryginalne Wera Bobrowska

To ostatnia niedziela

słowa Zenon Friedwald, muzyka Jerzy Peterskurski

najpopularniejsze wykonanie Mieczysław Fogg

Upić się warto

słowa Marian Hemar, muzyka Marian Hemar i Paweł Askanowicz

wykonanie Mieczysław Fogg

Miłość ci wszystko wybaczy

słowa Julian Tuwim, muzyka Henryk Wars

piosenka z filmu „Szpieg w masce” z 1933 r.

wykonanie oryginalne Hanka Ordonówna

Co nam zostało z tych lat

słowa Julian Tuwim, muzyka Władysław Daniłowski

piosenka z rewii teatru Qui pro quo z 1930 r.

.....
těšínské divadlo český těšín, příspěvková organizace,
zřizovatel moravskoslezský kraj, ostravska 67 • 737 35 český cíezsyzn
tel.: +420 558 74 60 22-23 • fax: 558 71 33 72 • info@tdivadlo.cz • www.tdivadlo.cz
prawa autorskie reprezentuje agencja **dilia**, krátkého 1, 190 03 praha 9.

kierownik działu organizacji widowni **dagmar pauliková** • kierownicy pracowni: elektryczno-akustycznej **uladimír rybář** • ślusarsko-modelarskiej **kristina libosková** • krawieckiej **helena prokopová** • perukarskiej **jarmila držíková** • rekwizytorskiej **józef kurek** • kierownik techniczny **roman sekula** • brygadier sceny **marian mandrysz** • światło **martin kozok**, **martin walenta** • dźwięk **roman majchrzyk**, **michal maliniak** • fryzjerka **kamila kumpanová** • **jarmila držíková** • garderobiana **martina suszková** • **paula cwiertková** • rekwizyty **silvie urbanecová** • montażyści dekoracji **josef brínek**, **lumír sliva**, **david cienciala** • redakcja **joanna wania** • zdjęcia **karin dziadková** • opracowanie graficzne i skład **marian siedlaczek** • druk **PROprint**, s.r.o. český těšín

Głos Ludu

Gazeta Polaków w Republice Czeskiej

**Do każdej polskiej rodziny.
informacje, publicystyka,
ogłoszenia, sport**

tel. 558 731 766
sekretariat@glosludu.cz

KLUB POLSKIEJ PRASY I KSIĄŻKI

KSIĘGARNIA

Danuta Wirth
ul. Czapka 7 ~ 737 01 Czeski Cieszyn
Godziny otwarcia:
Po-Pt 9.00-12.00 13.00-17.00
w soboty księgarnia nieczynna
tel.: +420 776 390 704
księgarnia@polonica.cz

*Sponsorém kviatův jest
Kvaciárna Leknín
Markéta Rosenbergová*

65 lat ZWROT

Miesięcznik Polaków w Republice Czeskiej

INFORMACJE Z ŻYCIA POLAKÓW W CZECHACH

ROZMOWY, REPORTAŻE, WYDARZENIA,
RELACJE Z IMPREZ, RECENZJE, OPINIE

www.zwrot.cz

Wydawca: Polski Związek Kulturalno-Oświatowy w RC

www.OX.PL
portal śląska cieszyńskiego

małgorzata pikus, tomasz kłaptocz

grzegorz widera, dagmara dorda